

УДК 658.7:656

Гришко Володимир Васильович, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту і логістики. **Болдирєва Людмила Миколаївна**, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту і логістики. Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка. **Управління транспортною логістикою в умовах євроінтеграції**. Оцінено систему управління транспортною логістикою в умовах євроінтеграції, проаналізовано існуючі проблеми в Україні, запропоновано напрями їх подолання.

Ключові слова: логістика, транспорт, перевезення, управління, система, євроінтеграція, вантажопотоки, послуги.

Гришко Владимир Васильевич, доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой менеджмента и логистики. **Болдырева Людмила Николаевна**, кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры менеджмента и логистики. Полтавский национальный технический университет имени Юрия Кондратюка. **Управления транспортной логистикой в условиях евроинтеграции**. Оценена система управления транспортной логистикой в условиях евроинтеграции, проанализированы существующие проблемы в Украине, предложены направления их преодоления.

Ключевые слова: логистика, транспорт, перевозки, управление, система, евроинтеграция, грузопотоки, услуги.

Grishko Vladimir Vasil'yevich, Ekonomicheskie doctor of sciences, professor, zaveduyuschyy kafedroy management and logistics. **Boldyreva Lyudmila Nikolayevna**, Ekonomicheskie Ph.D., assistant professor, associate professor of the department of management and logistics. Poltavskyy National Technical University behalf Yuri Kondratyuk. **Control transportnoy lohystykoy in terms evroyntehratsyy**. Otsenena management system transportnoy lohystykoy in terms evroyntehratsyy, proanalyzyrovany suschestvuyuschy problems in Ukraine, overcoming predlozheny s direction.

Keywords: Logistics, Transport, transportations, control system, evroyntehratsyya, hruzopotoky, services.

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ТРАНСПОРТНОЮ ЛОГІСТИКОЮ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Вступ. У системі зовнішньополітичних пріоритетів України особливе місце відведено євроінтеграції, яка є стратегічним орієнтиром українських прагнень. Саме європейська інтеграція зможе модернізувати українську економіку.

Для України європейська інтеграція – це шлях подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, вихід на світові ринки, насамперед на ринок ЄС [1].

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. Останнім часом проблеми транспортної логістики висвітлюються у працях як вітчизняних так і зарубіжних вчених-економістів. Так, праці Крикавського Є.В. пов'язані з оптимізацією системи перевезень [1]; Губенко В.К. опублікував дослідження з адаптації транспорту металопотоків до мінливого економічного середовища [2]; Маліков О.Б. розробив комплексну систему ефективної організації вантажопотоків [3]; Міротін Л.Б. висвітлив широке коло питань з теорії транспортної логістики, що враховують специфіку транспортної галузі та транспортному обслуговуванню логістичних систем [4]; Болдирєва Л.М. піднімала питання пов'язані з ефективним управлінням транспортним забезпеченням сільськогосподарських підприємств [5].

Постановка завдання. Оцінка системи управління транспортною логістикою в умовах євроінтеграції, аналіз існуючих проблем і окреслено напрями їх подолання.

Основний матеріал і результати дослідження. Транспорт відіграє роль сполучної ланки у логістичному ланцюгові агропромислового

виробництва за умов міжгосподарської, так і міжгалузевої інтеграції [5, с. 11-12]. При цьому на ринку транспорт надає транспортні послуги, за які й отримує прибуток. Актуальність проблем управління і оптимізації роботи транспорту підтверджується тим, що питома вага транспортних витрат дорівнює 40-50 % від загальної суми логістичних витрат.

Аналіз питання «транспортної логістики» свідчить про існування різних точок зору серед науковців щодо сутності самого поняття. Термін «транспортна логістика» тлумачиться як:

- функціональна сфера логістики, що оптимізує логістичні операції на шляху матеріального потоку від постачальника до кінцевого споживача, що здійснюється з застосуванням транспортних засобів [6];
- система по організації доставки вантажів автотранспортом, з однієї точки в іншу по оптимальному маршруту, що дозволяє максимально скоротити терміни і фінансові витрати по доставці [7-8];
- галузь діяльності з управління транспортуванням вантажів, тобто зміною місця розташування матеріальних цінностей з використанням транспортних засобів [9];
- ціла наука, яка пов'язана з пошуком можливостей підвищення ефективності переміщення матеріальних потоків [10], метою якої є забезпечення транспортування якісним [11];
- комплексний підхід до розвитку всіх логістичних елементів, включаючи транспорт, на базі якого відбувається формування інноваційних транспортних систем збору й розподілу матеріальних продуктів [12].

Аналіз літературних джерел [5; 12-15] дозволив нам узагальнити функції транспортної логістики та їх застосування на практиці:

- системоутворююча функція проявляється при забезпеченні процесу управління ресурсами; утворенні системи управління товарорухом (формування господарських зв'язків); організації пересування продукції

через склади; формуванні і регулюванні запасів продукції; розвиток і організація логістичних центрів;

- інтегруюча – під час забезпечення синхронізації процесів збуту; зберігання і доставка продукції з орієнтацією їх на ринок засобів виробництва і надання посередницьких послуг споживачам; забезпечення узгодження інтересів логістичних посередників у логістичній системі; забезпечення функціонування матеріальних потоків на всіх етапах відтворення кінцевої продукції]; поєднання процесів «постачання – виробництво – переробка – збут» в одному логістичному ланцюзі;

- регулююча – управління матеріальними потоками спрямоване на економію всіх видів ресурсів; скорочення витрат живої і упередженої парці на стику різних організаційно-економічних рівнів і галузей;

- результуюча функція спрямована на постачання певної продукції в необхідній кількості, заданої якості, в обумовлений час і місце, з мінімальними витратами;

- відтворююча – постійний обмін товарами у вигляді безперервних матеріальних потоків, які забезпечуються транспортом.

Важливе значення має узагальнення проблем транспортної логістики в Україні. Нами зроблена спроба виокремити 9 груп глобальних проблем транспортної логістики в Україні в умовах євроінтеграції та сформулювати основні напрями подолання цих проблем (рис. 1, табл. 1).

Рис. 1. Групи глобальних проблем транспортної логістики в Україні в умовах євроінтеграції

Таблиця 1

**Глобальні проблеми транспортної логістики в Україні
в умовах євроінтеграції та напрями їх подолання**

Назва групи	Перелік проблем	Напрями подолання проблем
1	2	3
Фінансові проблеми	1) відсутність капіталовкладень і брак власних коштів на реконструкцію шляхів, оновлення рухомого складу, системи сигналізації, зв'язку, покращення якості обслуговування;	1) розробка програм придбання основних фондів і рухомого складу в лізинг; 2) розробка цільових програм фінансування і залучення інвестицій, модернізації, реконструкції і оновлення рухомого складу;
Технічні проблеми	1) недовантажування рухомого складу, зокрема недостатнє використання вантажопідйомності або корисного внутрішнього об'єму кузова транспортного засобу; 2) якість транспортного обслуговування; 3) складність перевезення декількома видами транспорту; 4) застаріла матеріально-технічна база, низький рівень механізації перевантажувальних робі, значний фізичний і моральний знос; 5) експлуатаційна несумісність транспортних мереж, зокрема їх вичерпна пропускна спроможність; 6) відставання у швидкості руху (на європейських залізницях 200-250 км/год., українських – 160 км/год);	1) ефективне оновлення автомобільного парку, здатного забезпечити достатнє за обсягом і задовільне за якістю транспортне обслуговування; 2) оптимізація самого процесу транспортування за допомогою збору консолідованого вантажу від кількох відправників, складання оптимальних маршрутів руху, підключення більш ефективного виду транспорту на певному маршруті; 3) введення технічної політики на автотранспортних підприємствах з координацією процедури технічного обслуговування за типами рухомого складу і впровадження сучасної системи постачання запасними частинами, засновану на контролі й аналізі причин виходу з ладу деталей, агрегатів і вузлів;
Технологічні проблеми	1) використання транспортних засобів, які вже кілька разів відпрацювали свій технічний ресурс і здійснюють значно більші викиди шкідливих речовин; 2) низька якість внутрішньогосподарських доріг, які збільшують витрати пального через неякісне покриття доріг; 3) застарілі технології, що не відповідають сучасним нормам; 4) відсталість інфраструктури транспорту; низький техніко-технологічний рівень і рівень організації управління перевезень;	1) пошук нових продуктів і технологій; 2) інтеграція до загальноєвропейської транспортної системи; 3) підвищення рівня безпеки на транспорт; 4) впровадження програмного забезпечення SAP; 5) зміна підходів до управління усіма господарськими процесами; 6) створити мережу автоматизованого управління перевезеннями, зі скороченням перевантажувальних операцій;
Інформаційні проблеми	1) складність у побудові оптимальних маршрутів руху (перевезення); 2) недостатня інформаційна підтримка перевізників; 3) брак інформації про програми, що дозволяють автоматизувати процес перевезення;	1) застосування новітніх комп'ютерних технологій у транспортно-логістичній діяльності для обробки великих масивів інформації, обміну даними в реальному часі з мінімальними витратами;

Продовж. табл. 2

1	2	3
Економічні проблеми	1) постійне зростання витрат на всі види перевезень, зокрема цін на нафту, паливо, мастила, світлі і темні нафтопродуктів, енергетичні ресурси; 2) неоднакові умови оплати за використання інфраструктури перевізниками, включаючи і Укрзалізницю;	1) повернення до методики розрахунку собівартості перевезень і врахування не ринкової ціни за 1 км, а індивідуальної рентабельності кожного перевезення; 2) комплексний облік логістичних витрат; 3) відмова від перехресного фінансування пасажирських перевезень;
Міжнародні проблеми	1) не прогнозовані ризики, пов'язані зі зміною кліматичних умов; 2) відсутність єдиного реєстру транспортних засобів (на практиці призводить до того, що один і той же автомобіль може бути одночасно заброньовано на різні маршрути різними диспетчерами); 3) зриви подачі автотранспорту в узгоджені дати під завантаження;	1) адаптація національної законодавчої бази до міжнародних конвенцій, угод, європейських <i>acquis communautaire</i> ; 2) залучення додаткових обсягів транзитних вантажопотоків через територію України та розгалуження мережі МТК за рахунок нових напрямів руху; 3) співробітництво з країнами ЄС у розвитку транс'європейських мереж (TEN-T), транснаціональних осей; 4) створення спільного авіаційного простору між Україною і ЄС;
Екологічні проблеми	1) забруднення навколишнього середовища; 2) відсутність додаткових зборів за забруднення довкілля і шум;	1) зменшення забруднення атмосферного повітря та ґрунтів, захисту поверхневих і підземних вод від забруднення; 2) зниження транспортного шуму і вібрації; 3) охорони флори та фауни від шкідливої дії транспорту;
Трудові проблеми	1) недостатня кількість кваліфікованих кадрів з логістики, зокрема й логістичних операторів; 2) недостатньо розвинута співпраця між товаровиробниками, що ускладнює процеси інтеграції та кооперації; 3) зниження конкурентоспроможності українських перевізників.	1) вдосконалення транспортного законодавства; 2) «стирання» кордонів з країнами ЄС, що забезпечить привабливість сфери перевезень; 3) збільшення транспортних операторів, підвищить внутрішню конкуренцію і сприятиме падінню тарифів; 4) збільшення заробітної плати водіїв.

Аналіз динаміки структури експорту, імпорту і транзиту вантажів України за 2012-2014 рр. наведено в табл. 3. Аналіз табл. 3 свідчить, що у загальному обсязі в 2014 р. порівняно з 2013 р. питома вага транспортних послуг: експорту збільшилася на 4,7 %; імпорту зменшилася на 2,7 %; транзиту зменшилася на 2 %.

Таблиця 3

**Динаміка структури експорту, імпорту і транзиту вантажів України
за 2012-2014 рр.**

Види	Усього, тис. т			Питома вага, %			Відхилення у % 2014 до:	
	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2012 р.	2013 р.
Експорт	170854,63	175558,4	174543,55	45,2	47,2	51,9	102,16	99,42
Імпорт	82306,52	76134,24	60073,29	21,8	20,5	17,8	72,99	78,90
Транзит	124893,91	120126,59	101993,37	33	32,3	30,3	81,66	84,90
Усього	378055,06	371819,23	336610,21	100	100	100	89,04	90,53

Джерело: підрахунки на основі [16, с. 8-9; 17, с. 8-9; 18, с. 4].

Загальна динаміка експорту, імпорту і транзиту вантажів за видами транспорту України за 2012-2014 рр. наведена в табл. 4.

Таблиця 4

**Загальна динаміка експорту, імпорту і транзиту вантажів за видами
транспорту України за 2012-2014 рр.**

Види транспорту	Усього, тис. т			Питома вага, %		
	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.
Автомобільний	24923,48	26040,25	23587,06	6,59	7	7,01
Річковий	45,84	5,89	16,96	0,01	0,002	0,01
Залізничний ¹	163032,81	155873,39	143934,63	43,13	41,92	42,76
Морський ²	4009,98	2580,52	2095,52	1,06	0,69	0,62
Авіаційний	4,39	1,38	1,94	0,001	0,0004	0,00
Трубопровідний ³	101703,42	99671,5	74283,41	26,90	26,81	22,07
Інше ⁴	84335,14	87646,3	92690,69	22,31	23,57	27,54
З інших – невизначений вид транспорту	83870,35	87285,58	-			-
Усього	378055,06	371819,23	336610,21	100	100	100

¹Крім дорожніх засобів у залізничних вагонах.

²Завантажені товари в контейнерах або без них.

³Стационарні транспортні засоби – трубопроводи, ЛЕП і таке інше.

⁴Дорожній транспортний засіб у залізничному вагоні, залізничний вагон на морському судні, несупроводжуваний причеп або напівпричеп на морському судні, пошта, річкове судно на морському судні, самохідний дорожній транспорт, «ручна поклажа», невідомий вид транспорту.

Джерело: підрахунки на основі [16, с. 8; 17, с. 8; 18, с. 4].

У загальній динаміці експорту, імпорту і транзиту вантажів за видами транспорту України у 2014 р. домінують 2 види транспорту: залізничний (42,76%) і трубопровідний (22,07%). Найбільше перевезень виконується

залізничним транспортом. Так, у 2013 р. порівняно з 2012 р. експорт послуг вантажного транспорту зріс на 2,4% і склав 4,3 млрд. дол. США. Трубопровідним транспортом надано послуг на 3,3 млрд. дол. США (на 2,9% більше, ніж за 2012 р.), морським – на 54,0 млн. дол. (на 37,1% більше), залізничним – на 375,9 млн. дол. (на 3,5% більше), авіаційним – на 257,3 млн. дол. (на 2,5% більше), автомобільним – на 235,6 млн. дол. (на 3,3% менше), річковим – на 17,3 млн. дол. (на 56,2% менше).

Питома вага вантажних транспортних послуг у загальному обсязі імпорту послуг за 2013 р. становила 2,0%. Вантажні транспортні послуги з імпорту зменшилися в цілому на 1,6% проти 2012 р. Обсяг імпорту послуг вантажного транспорту становив 154,8 млн. дол. США, у т.ч. залізничного транспорту – 72,6 млн. дол. (на 43,1% більше, ніж за 2012 р.), авіаційного – 8,9 млн. дол. (на 32,1% менше), морського – 21,5 млн. дол. (на 38,4% менше), трубопровідного транспорту – 3,8 млн. дол. (у 4,3 рази більше), автомобільного – 48,0 млн. дол. (на 16,6% менше), річкового – 29,3 тис. дол. (на 83,5% менше).

За 2013 р. обсяг перевезень вантажів у міжнародному сполученні склав 371,8 млн. т, у т.ч. експортних – 175,6 млн. т (47,2% загального обсягу перевезень), імпортних – 76,1 млн. т (20,5%), транзитних – 120,1 млн. т (32,3%).

У загальних обсягах перевезень вантажів водним транспортом закордонні становили 59,7%. Порівняно з 2013 р. обсяги закордонних перевезень вантажів зросли на 5,1%.

Висновки. Таким чином, загальним стратегічним напрямком є удосконалення транспортного комплексу України в умовах євроінтеграції, відповідно до цього стан транспортних комунікацій України має відповідати потребам європейської інтеграції. Саме тому необхідно:

- комплексно на державному рівні поставити проблеми, пов'язані із розвитком транспортної мережі, визначити завдання і шляхи їх вирішення,

знайти відповідне забезпечення: фінансове, матеріально-технічне, ресурсне, організаційне, правове;

- розробити і реалізувати Державну програму розвитку транспортного комплексу в Україні (складність управління такою програмою ускладнюється збільшенням приватизаційних процесів в галузі транспортної системи);

- виробити ряд мотивів, важелів, методів і способів для розвитку транспортної системи в країні (розвиток транспортної мережі – це рівень технологічного прогресу та цивілізованості країни).

- заінтересованість зарубіжних інвесторів у розміщенні капіталів в Україні;

- стійка тенденція до визнання України світовим співтовариством як європейської держави, з якою бажано мати стабільні ділові відносини на широкій і довготривалій основі і яка в перспективі справлятиме серйозний вплив на ключові проблеми європейської політики;

- наявність затвердженої концепції створення і функціонування в Україні національної мережі міжнародних транспортних коридорів.

Список використаної літератури.

1. Крикавський Є.В. Логістичне управління : [підручник] / Є.В. Крикавський. – Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2005. – 684 с.

2. Адаптация транспорта металлопотоков к изменяющейся экономической среде : монография / В.К. Губенко, И.В. Николаенко, А.В. Тарасенко; Нац. акад. наук Украины, Ин-т экономики пром-сти. – Донецк : Вебер. Донец. отд-ние, 2009. – 235 с.

3. Маликов О.Б. Складская и транспортная логистика в цепях поставок: учебное пособие. Стандарт третьего поколения / О.Б. Маликов. – Харьков: Учебно-методическое объединение, 2015. – 400 с.

4. Миротин Л.Б. Транспортная логистика: учебник / Л.Б. Миротин. – М. : ЭКЗАМЕН, 2005. – 512 с.

5. Болдирева Л.М. Управління транспортним забезпеченням сільськогосподарських підприємств: дис. ... кандидата екон. наук : 08.00.04 / Болдирева Людмила Миколаївна. – Полтава, 2008. – 210 с.

6. Тридід О.М. Логістика : навчальний посібник / О.М. Тридід, К.М. Таньков, Ю.О. Леонова. – К. : «Видавничий дім «Професіонал», 2008. – 176 с.

7. Офіційний сайт. Вікіпедія. Вільна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.

8. Транспортна логістика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.komora-s.kiev.ua/ru/index/services/Transportation>.

9. Транспортна логістика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://logisticua.blogspot.com>.

10. Транспортна логістика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://longbot.ru/2799/>.

11. Транспортна логістика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://pe.art-new.com.ua/about.html>.

12. Логистика : учебное пособие; ред. Б.А. Аникина, Т.А. Родкина. – М. : Проспект, 2014. – 408 с.

13. Беззуб І. Сучасний стан і перспективи української євроінтеграції [Електронний ресурс] / І. Беззуб // Центр досліджень соціальних комунікацій. – Режим доступу : <http://nbuviar.gov.ua/index.php>.

14. Бакаєв О.О. Теоретичні засади логістики / О.О. Бакаєв, О.П. Кутах, Л.А. Пономаренко. – К. : Фенікс, 2003. – Т. 1. – 429 с.

15. Токмакова І.В. Проблеми та перспективи розвитку транспортної логістики в умовах глобалізації економічного простору / І.В. Токмакова // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2011. – № 35. – С. 274-277.

16. Статистичний бюлетень «Експорт, імпорт і транзит вантажів в Україні за 2012 рік» / Державна служба статистики України; відп. за випуск І.В. Калачова. – К., 2013. – 82 с.

17. Статистичний бюлетень «Експорт, імпорт і транзит вантажів в Україні за 2013 рік» / Державна служба статистики України; відп. за випуск І.В. Калачова. – К., 2014. – 83 с.

18. Статистичний бюлетень «Експорт, імпорт і транзит вантажів в Україні за 2014 рік» / Державна служба статистики України; відп. за випуск О.О. Кармазіна. – К., 2015. – 57 с.